

Školní vzdělávací program
pro základní vzdělávání
"Učíme se pro život"

Učební osnovy 4

Vzdělávací oblast:

ČLOVĚK A JEHO SVĚT

**Základní škola Aloise Jiráska,
nám. Al. Jiráska 139,
Lanškroun**

okres Ústí nad Orlicí

OBSAH:

OBSAH:	2
Vzdělávací oblast: ČLOVĚK A JEHO SVĚT	3
Vzdělávací oblast: ČLOVĚK A JEHO SVĚT	3
1.1.1. Vzdělávací obor: Člověk a jeho svět, Rozšiřující	3
1.1.1.1. Vyučovací předmět: Náš svět.....	3
1.1.1.1.1. 1. stupeň	3

Vzdělávací oblast: ČLOVĚK A JEHO SVĚT

1.1.1. Vzdělávací obor: Člověk a jeho svět, Rozšiřující

1.1.1.1. Vyučovací předmět: Náš svět

1.1.1.1.1. 1. stupeň

a) Název vyučovacích předmětů: Náš svět

b) Charakteristika vyučovacích předmětů – 1. stupeň

- **Obsahové, časové a organizační vymezení**

Oblast zahrnuje vyučovací předmět :

Náš svět – pro 1. – 5. ročník ZŠ

Předmět **Náš svět :**

- vyučuje se v prvním ročníku 1 hodina týdně, druhém 2 hodiny týdně, ve třetím, čtvrtém a pátém ročníku je rozsah počtu hodin stanoven na 3 hodiny týdně
- pozorování a pojmenovávání věcí, jevů a dějů, jejich vzájemných vztahů a souvislostí
- utváří se prvotní ucelený obraz světa
- poznávání sebe i nejbližšího okolí
- seznámení s místně i časově vzdálenějšími osobami i jevy
- vnímání lidí a vztahů mezi nimi
- všímání si podstatných stránek i krásy lidských výtvorů a přírodních jevů
- porozumění světu kolem sebe a vnímání základních vztahů ve společnosti
- porozumění soudobému způsobu života, jeho přednostem i problémům
- chápání současnosti jako výsledek minulosti a východisko do budoucnosti
- vzdělávací obsah je členěn do pěti tematických okruhů:
 - Místo, kde žijeme – důraz je kladen na praktické poznávání místních a regionálních skutečností a na utváření přímých zkušeností žáků.
 - Lidé kolem nás – upevňování základů vhodného chování a jednání mezi lidmi, seznámení se se základními právy a povinnostmi.
 - Lidé a čas – orientace v dějích a čase.
 - Rozmanitost přírody – poznávání Země jako planety sluneční soustavy, poznávání proměnlivosti a rozmanitosti živé i neživé přírody.
 - Člověk a jeho zdraví – základní poučení o zdraví a nemocech, o zdravotní prevenci i první pomoci a o bezpečném chování různých životních situací. Poznávání sebe na základě poznávání člověka jako živé bytosti.

• **Výchovné a vzdělávací strategie pro rozvoj klíčových kompetencí žáků**

Kompetence k učení

Žáci jsou vedeni k objevování a poznávání všeho, co je zajímavé a v čem by v budoucnu mohli uspět.

- poznávání podstaty zdraví i příčin nemocí
- upevňování preventivního chování
- orientace ve světě informací
- časové a místní propojování historických, zeměpisných a kulturních informací
- učitel pomáhá řešit a třídit informace podle zvolených nebo zadaných kritérií
- učitel motivuje žáky pro celoživotní učení

Kompetence k řešení problémů

Žáci si upevňují účelné rozhodování a jednání v různých situacích ohrožení vlastního zdraví a bezpečnosti i zdraví a bezpečnosti druhých

- poznávají a ovlivňují svou jedinečnost
- učitel pomáhá žákům, aby došli k samostatným objevům, řešením a závěrům
- učitel učí žáky pracovat s odbornou literaturou, encyklopediemi apod., využívají různých informačních zdrojů

Kompetence komunikativní

Žáci si rozšiřují slovní zásobu v osvojovaných tématech.

- jsou vedeni k samostatnému a sebevědomému vystupování a jednání, k efektivní, bezproblémové a bezkonfliktní komunikaci
- pojmenovávají pozorované skutečnosti a zachycují je ve vlastních projevech, názorech a výtvorech
- přirozeně vyjadřují pozitivní city ve vztahu k sobě i okolnímu prostředí
- učitel podporuje u žáků prezentaci svých myšlenek a názorů, kladení otázek k věci, vzájemnému se naslouchání a zdůvodňování svých závěrů, vzájemně si radí a pomáhají si

Kompetence sociální a personální

Žáci pracují ve skupině.

- efektivně spolupracují na řešení problémů
- učí se respektovat názory druhých
- přispívají k diskusi
- učitel učí se věcně argumentovat
- učitel vede děti k oceňování svých názorů a přínosů

Kompetence občanské

- učitel utváří ohleduplný vztah k přírodě i kulturním výtvorům
- učitel motivuje žáky hledat možnosti aktivního uplatnění ochrany přírody
- učitel vede žáky k respektování pravidel

Kompetence pracovní

Žáci jsou vedeni k utváření pracovních návyků v jednoduché samostatné i týmové činnosti.

- učitel učí žáky používat různé materiály, nástroje a vybavení
- učitel zohledňuje soudobý stav a poznání a technického rozvoje

V předmětu **Náš svět** budou realizována tato **průřezová témata**:

ENV – vztah člověka k životnímu prostředí, ekosystémy, základní podmínky života, ekosystémy

Lidské aktivity a problémy životního prostředí

VDO – občanská společnost a škola, formy participace občanů v politickém životě, občan, občanská společnost a stát

MKV – kulturní difference, lidské vztahy, etnický původ

OSV – mezilidské vztahy, komunikace, hodnoty, postoje, praktická etika, sebepoznání a sebepojetí, psychohygiena

VEG – Evropa a svět nás zajímá, objevujeme Evropu a svět

c) Vzdělávací obsah vyučovacích předmětů

Náš svět

ročník: 1.-5.

Výstup	Učivo	Průřezová témata, mezipředm. vztahy, projekty, exkurze	Poznámky
Vyznačí v jednoduchém plánu města místo svého bydliště a školy, cestu na vyznačené místo a rozliší možná nebezpečí v nejbližším okolí	Město, škola – prostředí, okolí školy, činnost, okolí školy, bezpečná cesta do školy, riziková místa a situace	PT – VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA (OBČANSKÁ SPOLEČNOST A ŠKOLA) 3.ročník	1. – 3.
Začlení svoje město do příslušného kraje a obslužného centra ČR, pozoruje a popíše změny v nejbližším okolí, městě	Název obce, město a okolí, místní krajina, poloha krajiny, významné budovy a instituce		1. – 3.
Rozlišuje blízké příbuzenské vztahy v rodině, role rodinných příslušníků a vztahy mezi nimi	Rodina – postavení v rodině, role členů rodiny, příbuzenské a mezigenerační vztahy, život a funkce rodiny. Soužití lidí – mezilidské vztahy, komunikace	PT – MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA (LIDSKÉ VZTAHY) 1.ročník PT – SOCIÁLNÍ ROZVOJ (MEZILIDSKÉ VZTAHY) 2.ročník	1. – 3.
Odvodí význam a potřebu různých povolání a pracovních činností	Pracovní činnost lidí Práce fyzická a duševní, zaměstnání Různá povolání Volný čas a jeho využití	PT – SOCIÁLNÍ ROZVOJ (POZNÁVÁNÍ LIDÍ) 1.ročník	1. – 3.
Využívá časové údaje při řešení různých situací v denním životě, rozlišuje děj v minulosti, přítomnosti a budoucnosti	Základní orientace v čase Denní režim, roční období Minulost, přítomnost, budoucnost		1. – 3.
Pojmenuje některé rodáky, kulturní a historické památky, významné události regionu	Naše obec Historie našeho města		1. – 3.
Uplatňuje základní poznatky o sobě, rodině a činnostech člověka, o lidské společnosti, soužití, zvycích a o práci lidí, na příkladech porovnává minulost a současnost	Chování lidí – vlastnosti lidí, pravidla slušného chování – ohleduplnost, etické zásady, zvládání vlastní emocionality Proměny způsobu života, bydlení, průběh lidského života	PT – SOCIÁLNÍ ROZVOJ (KOOPERACE A KOMPETICE) 3.ročník	1. – 3.
Pozoruje, popíše a porovná viditelné proměny v přírodě v jednotlivých ročních obdobích	Změny v přírodě podle ročních období, domácí a volně žijící zvířata – ekosystémy,	PT –ENVIROMENTÁLNÍ VÝCHOVA	1. – 3.

Výstup	Učivo	Průřezová témata, mezipředm. vztahy, projekty, exkurze	Poznámky
	druhy ovoce a zeleniny, dřeviny a byliny Ekologická výchova	(EKOSYSTÉMY) 2.ročník	
Roztřídí některé přírodniny podle nápadných určujících znaků, uvede příklady výskytu organismů ve známé lokalitě	Látky a jejich vlastnosti- třídění látek, změny látek a skupenství, vlastnosti, porovnávání látek a měření veličin s praktickým užíváním základních jednotek, pokus podle návodu		1. – 3.
Provádí jednoduché pokusy u skupiny známých látek, určuje jejich společné a rozdílné vlastnosti a změří základní veličiny pomocí jednoduchých nástrojů a přístrojů	Voda - výskyt, vlastnosti a formy v přírodě, Vzduch - vlastnost, složení , proudění, význam pro život	PT –ENVIROMENTÁLNÍ VÝCHOVA (ZÁKLADNÍ PODMÍNKY ŽIVOTA) 3.ročník	1. – 3.
Uplatňuje základní hygienické režimové a jiné zdravotně preventivní návyky s využitím elementárních znalostí o lidském těle, projevuje vhodným chováním a činnostmi vztah ke zdraví	Lidské tělo – stavba těla, základní funkce a projevy člověka, životní potřeby člověka		1. – 3.
Rozezná nebezpečí různého charakteru, využívá bezpečná místa pro hru a trávení volného času, uplatňuje základní pravidla bezpečného chování účastníka silničního provozu, jedná tak, aby neohrožoval zdraví své a zdraví jiných	Péče o zdraví – zdravý životní styl, denní režim, správná výživa, výběr a způsoby uchovávání potravin, vhodná skladba stravy, pitný režim, označování nebezpečných látek		1. – 3.
Chová se obezřetně při setkání s neznámými jedinci, odmítne komunikaci, která je mu nepříjemná, v případě potřeby požádá o pomoc pro sebe i pro jiné Ovládá způsoby komunikace s operátory tísňových linek Reaguje adekvátně na pokyny dospělých při mimořádných situacích	Osobní bezpečnost Rizikové situace – vhodná a nevhodná místa pro hru, bezpečné chování v rizikovém prostředí, předcházení konfliktům Přivolání pomoci v případě ohrožení fyzického a duševního zdraví – služby odborné pomoci, čísla tísňového volání, správný způsob volání na tísňovou linku		1. – 3.
Uplatňuje základní pravidla silničního provozu uplatňuje bezpečné způsoby pohybu a chování v silničním provozu při cestě do školy a ze školy, charakterizuje nebezpečná místa	Bezpečné chování a znalost pravidel silničního provozu pro chodce Dopravní značky, bezpečnostní prvky, předcházení rizikovým situacím v dopravě a		1. – 3.

Výstup	Učivo	Průřezová témata, mezipředm. vztahy, projekty, exkurze	Poznámky
- prokazuje v situaci dopravního hřiště bezpečné způsoby chování a jednání v roli chodce - uvede základní ochranné prvky v silniční dopravě v roli chodce, cíleně je používá	v dopravních prostředcích		
Ovládá způsoby komunikace s operátory tísňových linek, reaguje adekvátně na pokyny dospělých při mimořádných situacích	Přivolání pomoci Integrovaný záchranný systém		3.
Určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině a státu	Orientace v místě a prostoru.		4.
Určí světové strany v přírodě i podle mapy, orientuje se podle nich a řídí se podle zásad bezpečného pohybu a pobytu v přírodě	Práce s kompasem a mapou a určování světové strany v přírodě.		4.
Rozlišuje mezi náčrt, plány a základními typy map, vyhledává jednoduché údaje o přírodních podmínkách a sídlištích lidí na mapách naší republiky, Evropy	Práce s mapou Mapy obecně zeměpisné a tematické, vysvětlivky Základní zeměpisné pojmy		4. – 5.
Vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam	ČR – základní zeměpisné údaje Regiony ČR- Praha, Pardubický kraj Surovinové zdroje, výroba, služby, obchod Evropa a svět- kontinenty, evropské státy, EU	PT – VÝCHOVA K MYŠLENÍ V EVROPSKÝCH A GLOBÁLNÍCH SOUVISLOSTECH (JSME EVROPANÉ) 4.ročník	4. – 5.
Porovná způsob života a přírodu v naší vlasti i v jiných zemích	Cestování, předávání osobních zkušeností z cest	PT – VÝCHOVA K MYŠLENÍ V EVROPSKÝCH A GLOBÁLNÍCH SOUVISLOSTECH (EVROPA A SVĚT NÁS ZAJÍMÁ) 5.ročník	5.
Rozlišuje hlavní orgány státní moci a některé jejich zástupce, symboly našeho státu a jejich význam, armáda ČR	ČR – státní zřízení, orgány státní moci, státní symboly, významné osobnosti naší politiky, armáda ČR, kolektivní obrana, principy demokracie	PT – VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA (OBČAN, OBČANSKÁ SPOLEČNOST A STÁT) 4.ročník	4.

Výstup	Učivo	Průřezová témata, mezipředm. vztahy, projekty, exkurze	Poznámky
Vyjádří na základě vlastních zkušeností základní vztahy mezi lidmi, vyvodí a dodržuje pravidla pro soužití ve škole, mezi chlapci a dívkami, v rodině, v obci	Mezilidské vztahy, pravidla slušného chování - ohleduplnost, etické zásady Školní řád, pravidla slušného chování Rizikové chování, předcházení konfliktům	PT – MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA (ETNICKÝ PŮVOD) 4.ročník	4.
Rozpoznává ve svém okolí jednání a chování, která se už tolerovat nemohou	Základní lidská práva a práva dítěte, práva a povinnosti žáků školy Šikana, týrání, sexuální a jiné zneužívání, brutalita a jiné formy násilí v médiích		4. – 5.
Rozlišuje základní formy vlastnictví, používá peníze v běžných situacích, odhadne a zkontroluje cenu nákupu a vrácené peníze, na příkladu ukáže nemožnost realizace všech chtěných výdajů, vysvětlí, proč spořit, kdy si půjčovat a jak vrátet dluhy	Vlastnictví – soukromé, veřejné, osobní, společné, hmotný a nehmotný majetek, rozpočet, příjmy a výdaje domácnosti, hotovostní a bezhotovostní forma peněz, způsoby placení, banka jako správce peněz, úspory, půjčky	PT – VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA (FORMY PARTICIPACE OBČANŮ V POLITICKÉM ŽIVOTĚ) 5.ročník	4.- 5.
	Problémy životního prostředí		4.
Pracuje s časovými údaji a využívá zjištěných údajů k pochopení vztahů mezi ději a mezi jevy	Orientace v čase a časový řád- určování času jako fyzikální veličiny, Dějiny jako časový sled událostí, kalendáře, letopočet, generace		4.
Využívá knihoven, sbírek muzeí a galerií jako informačních zdrojů pro pochopení minulosti	Regionální památky - péče o památky, lidé a obory zkoumající minulost		4.
Srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifik	Rozdíl mezi životem dnes a životem v dávných dobách, významné události vztahující se k regionu a kraji		5.
Objevuje a zjišťuje propojenost prvků živé a neživé přírody, princip rovnováhy přírody a nachází souvislosti mezi konečným vzhledem přírody a činností člověka	Nerosty a horniny – hospodářský význam, zvětvávání, vznik půdy a její význam		4.
Vysvětlí na základě elementárních poznatků o Zemi jako součásti vesmíru souvislost s rozdělením času a střídáním ročních období	Vesmír a Země – sluneční soustava, den a noc, roční období		4. – 5.
Zkoumá základní společenstva ve vybraných lokalitách regionů, zdůvodní podstatné vzájemné vztahy mezi organismy	Rovnováha přírodě, vzájemné vztahy mezi organismy, základní společenstva		4.

Výstup	Učivo	Průřezová témata, mezipředm. vztahy, projekty, exkurze	Poznámky
Porovnává na základě pozorování základní projevy života na konkrétních organismech, prakticky třídí organismy do známých skupin, využívá k tomu i jednoduché klíče a atlasy	Rostliny, houby, živočichové - znaky života, životní potřeby a projevy, průběh a způsob života, výživa, stavba těla u některých nejznámějších druhů, význam v přírodě a pro člověka		4. – 5.
Zhodnotí některé konkrétní činnosti člověka v přírodě a rozlišuje aktivity, které mohou prostředí i zdraví člověka podporovat nebo poškozovat	Ohleduplné chování k přírodě a ochrana přírody, likvidace odpadů, živelné pohromy a ekologické katastrofy	PT – ENVIROMENTÁLNÍ VÝCHOVA (LIDSKÉ AKTIVITY A PROBLÉMY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ) 4.ročník	4.- 5.
Založí jednoduchý pokus, naplánuje a zdůvodní postup, vyhodnotí a vysvětlí výsledky pokusu	Jednoduché pokusy		4.
Využívá poznatků o lidském těle, podpoře vlastního zdravého způsobu života	Péče o zdraví. Lidské tělo – orgány Pohlavní rozdíly mezi mužem a ženou, základy lidské reprodukce, vývoj jedince, biologické a psychické změny v dospívání, přenosné a nepřenosné nemoci, ochrana před infekcemi přenosnými krví (hepatitida, HIV/AIDS)		5.
Uplatňuje základní dovednosti a návyky související s podporou zdraví a jeho preventivní ochranou	Péče o zdraví – zdravý životní styl, denní režim, správná výživa, výběr a způsoby uchovávání potravin, vhodná skladba stravy, pitný režim, Prevence nemocí a úrazů – drobné úrazy a poranění, první pomoc při drobných poraněních, osobní, intimní a duševní hygiena		4.
Uplatňuje účelné způsoby chování v situacích ohrožujících zdraví v modelových situacích simulujících mimořádné události; vnímá dopravní situaci, správně ji vyhodnotí a vyvodí odpovídající závěry pro své chování jako cyklista	Předcházení rizikovým situacím v dopravě a v dopravních prostředcích. Orientace v základních dopravních značkách Znalost základních pravidel silničního provozu Řešení základních dopravních situací Jízda podle pravidel silničního provozu	PT – OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA - MORÁLNÍ ROZVOJ (ŘEŠENÍ PROBLÉMU A ROZHODOVACÍ DOVEDNOSTI) 4.ročník	4.

Výstup	Učivo	Průřezová témata, mezipředm. vztahy, projekty, exkurze	Poznámky
Uplatňuje účelné způsoby chování v situacích ohrožujících zdraví a v modelových situacích simulujících mimořádné události, přivolání pomoci i pomoci jiným	Mimořádné události-postup v případě ohrožení - varovný signál, evakuace, zkouška sirén Požáry - příčiny a prevence, ochrana a evakuace, integrovaný záchranný systém		4.
Rozlišuje jednotlivé etapy lidského života a orientuje se ve vývoji dítěte před a po jeho narození	Vývoj jedince		4.
Účelně plánuje svůj čas pro učení, práci, zábavu a odpočinek podle vlastních potřeb s ohledem na oprávněné nároky jiných osob	Denní režim		4.
Uplatňuje účelné způsoby chování v situacích ohrožujících zdraví a v modelových situacích simulujících mimořádné události, přivolání pomoci i pomoci jiným	Zdraví a nemoc – nemoci přenosné krví, prevence nemocí a úrazů Hrací automaty počítače, závislost, nebezpečí komunikace prostřednictvím elektronických médií		5.
Předvede v modelových situacích osvojené jednoduché způsoby odmítání návykových látek	Návykové látky, závislosti a zdraví – hrací automaty a počítače, závislost, odmítání návykových látek, nebezpečí komunikace prostřednictvím elektronických médií		5.